

't Leeuweriksveld

In Wilhelmsoord, een paar kilometer buiten Emmen, bevindt zich 't Leeuweriksveld, een kleinschalige biologisch-dynamische boerderij. Het is te midden van het uitgestrekte en dunbevolkte oosten van Drenthe een plek vol leven, al zag het er zo nog niet uit toen Wouter en Kathinka Kamphuis hier twaalf jaar geleden neerstreken.

Doorzetten, hard werken en de verbinding houden met je ideaal; waar dat toe kan leiden is hier te proeven. Met circa 200 vaste klanten voor de groentepakketten, een boerderijwinkel die steeds meer mensen trekt, met stagiaires en vrijwilligers, ¼ hectare blauwe bessengaard, kookcursussen, een antroposofische bibliotheek en allerlei bijeenkomsten door het jaar heen (waaronder regelmatig bijeenkomsten over sociale driegeleding met Heidjer Reetz), is duidelijk dat hier vruchtbaar gewerkt wordt.

In 2009 verwierven Wouter en Kathinka Kamphuis, met veel steun van klanten en anderen, de boerderij met grond in privé-eigendom - toen een noodzakelijke constructie vanwege de financieringsmogelijkheden en de termijn waarop gehandeld moest worden.

Van het begin af aan was voor hen echter duidelijk dat grond geen privé-eigendom mag en kan zijn. Op enig moment in de toekomst worden de boerderij en de grond overgedragen aan de Stichting Mensen voor de Aarde.

Toen zich in 2015 de mogelijkheid voordeed enkele hectaren grond die gepacht werden over te nemen, werd - opnieuw met veel hulp van klanten en anderen - deze grond aangeschaft door de Stichting. En in 2020 deed zich de mogelijkheid voor een naast 't Leeuweriksveld gelegen boerenwoonhuis met een halve hectare grond aan te schaffen. Ook deze aankoop werd gerealiseerd: in enkele maanden tijd brachten klanten en anderen die zich betrokken voelen bij 't Leeuweriksveld ruim € 250.000 bij elkaar. Sindsdien wordt er verbouwd, heeft 't Leeuweriksveld nieuwe burens en wordt er gebouwd aan een nog grotere gemeenschap om 't Leeuweriksveld heen.

JOHN HOGERVORST SPRAK WOUTER EN KATHINKA KAMPHUIS

Dit interview is afkomstig uit
Driegonaal, jrg 37,
nr. 4 - september 2021.
www.driegonaal.nl

Een deel van jullie bedrijf is geen privé-eigendom. Een ander deel wel, maar zal in de toekomst ook aan de Stichting Mensen voor de Aarde worden overgedragen. Waarom doen jullie dat op deze manier?

Wouter: Dat is vanwege ons ideaal: in een gezonde samenleving zouden we anders omgaan met het eigendomsrecht dan nu gebruikelijk is. Aan allerlei dingen hangt nu een prijskaartje, maar dat zou wat ons betreft niet zo moeten zijn. Bijvoorbeeld aan grond. Maar grond is niet door mensen gemaakt, die treffen we aan als we geboren worden. Grond kan geschikt worden gemaakt voor landbouw, maar de hoeveelheid grond kan niet vermeerderd worden. Er is geen zinnige reden te bedenken waarom een mens bij zijn geboorte meer of minder recht op grond zou hebben dan enig andere mens. Zo zouden we het ook wettelijk moeten regelen: ervan uitgaan dat iedereen een gelijk recht heeft op grond, en dat grond dus feitelijk van niemand is. Vervolgens zou landbouwgrond in gebruik moeten worden gegeven aan de mensen die de grond op een vruchtbare manier kunnen beheren. En daarbij zou niet geld maar vaardigheid het belangrijkste criterium moeten zijn: grond moet worden gebruikt door de mensen die daarvoor de capaciteiten hebben, niet door degene die er de hoogste prijs voor kan betalen. Zo kan de grond worden beheerd en gebruikt ten dienste van de gemeenschap.

Kathinka: Wanneer wij daar nu over praten, vra-

gen mensen zich altijd af hoe het dan in zijn werk gaat dat grond dan ook echt door capabele boeren wordt beheerd. Hoe moet dat dan, als grond niet door de meestbiedende in gebruik wordt genomen? - Maar dat iemand de hoogste prijs neer kan leggen is er natuurlijk helemaal geen garantie voor dat hij ook een bekwame boer is. Dus juist wanneer het gebruik van grond wordt toebedeeld op basis van capaciteiten, zal de grond worden beheerd en bewerkt door mensen die graag boer worden en die daarvoor de capaciteiten hebben. Dit is eigenlijk een non-issue, mensen blijven vaak op deze vraag steken maar als grond niet meer verkocht kan worden, lost het zich vanzelf op. Veel belangrijker is de vraag: wat betekent het als je als boer op deze manier met de grond kunt werken, zonder dat de grond je eigendom is? Je werkt zolang je daarvoor de capaciteiten hebt en die ook wil inzetten. Als dat niet meer het geval is, houdt het op. Vóóordat je met de grond kunt werken, en nadat je niet meer met die grond kunt of wilt werken, kun je niets met die grond: je kunt hem niet kopen en ook niet verkopen.

Wouter: Zoals het nu is, treden bij een overdracht allerlei vertoebelende en belemmerende factoren op: er moet een oudedagsvoorziening voor de vertrekkende boer komen; er zijn broers of zussen die uitgekocht moeten worden; er moet met de Belastingdienst worden afgerekend, en dat is vaak een fors probleem omdat de grondprijzen alsmat stijgen. Zo'n overdracht is in de praktijk een heel gecompliceerde zaak, die veel tijd, aan-

dacht en kosten vergt. Dat wordt heel anders wanneer er geen overdracht hoeft plaats te vinden, wanneer grond niet meer verkocht kan worden. Dan is het wanneer een boer stopt gewoon de vraag: wie is de meest geschikte opvolger? En die vraag is vaak door de boer die ophoudt het best te beantwoorden.

Jullie hebben er ervaring mee: hoe is het in de praktijk om te werken met grond die niet je privé-eigendom is?

Kathinka: Wij voelen ons bevoordeeld, wij zijn nooit in de verleiding terecht gekomen om privébezit te hebben. Toen we destijds hier de grond en het woonhuis konden verwerven, werd ons dat al mogelijk gemaakt op basis van crowdfunding. Voor ons was direct duidelijk: wat hier met hulp van vele mensen is verworven behoort ons niet persoonlijk toe, maar zal overgaan naar de Stichting Mensen voor de Aarde. Wij hebben als voordeel dat we niet vermogend zijn, we kunnen en we willen niet anders. Het is een mooi besef dat dit is mogelijk gemaakt door de vele mensen die dit gefinancierd hebben. Die hebben ons eigenlijk gezegd: wij vinden het mooi dat jullie dat willen en wij denken dat jullie de mensen zijn die dit ook kunnen.

Wouter: Dat geeft een dragende, motiverende kracht die je helpt - ook op de momenten of in de omstandigheden dat het moeilijk is. Wij zijn hier gekomen met de wil iets van deze plek te maken, daar hebben we bewust en in vrijheid voor geko-

zen. Dat anderen dit mogelijk hebben gemaakt geeft een verantwoordelijkheid maar ook een sterke positieve motivatie.

Kathinka: En daarbij weten we dat degenen die ons zullen opvolgen tegen die tijd gewoon kunnen instappen; zij hoeven niet te beginnen met torenhoge financiële lasten maar kunnen zich helemaal richten op het bedrijf en het werken met de grond. Nu, nu wij hier het bedrijf 'hebben', voelt het op een bepaalde manier wel als 'van ons', maar we weten dat dat tijdelijk is. Wij hebben er de zorg voor en zijn daarin geheel zelfstandig.

In de keuzes die jullie maken, laat je je dus ook niet leiden door de gedachte aan een waardevermeerdering van het bedrijf...

Kathinka: We werken eraan om de bodemvruchtbaarheid te verbeteren, om meer biodiversiteit te creëren. Eigenlijk proberen we een vorm van landbouw te realiseren die onze opvolger in staat stelt om beter te werken dan wij. Dat wordt juist moge-

lijk gemaakt doordat ons bedrijf geen privé-eigendom is. Het vermeerderen van de financiële waarde is geen streven.

Wouter: Wij kunnen steeds stapjes zetten om op onderdelen van wat er gebeuren moet de kwaliteit te verdiepen en daarmee een plek te creëren waar mensen steeds meer aan kunnen beleven. Bijvoorbeeld ook doordat we hier een ruimte hebben geschapen waar iemand kookcursussen en workshops kan geven en een aanschuiftafel runt; er is een besseneler die op onze grond zijn bedrijfje heeft kunnen ontwikkelen. Zo ontstaat er, en dat is allemaal mogelijk gemaakt doordat er om ons bedrijf een gemeenschap is gegroeid, iets dat naar allerlei kanten toe uitgroeit.

Kathinka: Onze klanten willen biologisch-dynamische producten, en daar zorgen wij voor. Dat is waar we ook dagelijks aan en voor werken. Dat betekent ook dat we van de opbrengst van wat we bewerkt hebben, moeten kunnen leven. Maar de prijs van grond, de kosten van aflossing en rente na aankoop van grond, dat is eigenlijk een ander verhaal. Dat is iets dat eigenlijk iedereen aangaat. Die kosten zijn niet op te brengen via de opbrengst van onze producten. Dat is wat we aan onze klanten hebben laten zien, en wat ze kennelijk ook begrepen hebben - en is eigenlijk de basis geworden voor de gemeenschap die rond ons bedrijf is ontstaan. Stel je voor dat meer mensen zouden ervaren hoe het in de praktijk werkt als je, al is het maar met een klein bedragje, initiatieven van anderen mogelijk maakt. En wat het betekent als je initiatief op deze manier door een kring van mensen ondersteund wordt. We gaan vaak zo

krampachtig om met geld, willen het vasthouden. Maar als het geld in beweging is, dan vloeit het daarheen waar mensen nieuwe initiatieven ontwikkelen en scheidt het oneindige mogelijkheden.

Ooit komt er het moment dat jullie hier het werk als boer zullen neerleggen. Wat zou je dan willen dat hier gerealiseerd is, opdat je met een vorm van voldoening kunt terugkijken?

Wouter: Ik hoop dat het werken in deze opzet, met de Stichting Mensen voor de Aarde, dan in een groter verband plaatsvindt. Dat meerdere bedrijven op een zelfde manier met de Stichting verbonden zijn, of dat de Stichting met andere verwante organisaties verbonden is. En dat ook het financiële voordeel dat met deze manier van werken verbonden is, sterker naar voren kan komen. Zodat wat op deze manier gebeurt, als een krachtig alternatief kan gelden voor de landbouw in Nederland die feitelijk in een enorme impasse is beland. Het is voor jonge boeren in Nederland bijna niet meer mogelijk om een bedrijf te beginnen. Uiteindelijk zal het zo moeten zijn dat de wetgeving op dit gebied wordt aangepast, wij doen provisorische stappen, binnen de kaders van de huidige wetgeving, maar het hele eigendomsrecht moet worden omgevormd: geen recht om te bezitten en te verkopen maar om tijdelijk te gebruiken.

www.stichtingmensenvoordearde.nl

www.leeuweriksveld.nl